

ВІД ПЕРШОЇ ОСОБИ

| | |
|---|---|
| КАЛЬНИЧЕНКО Л. Ф. Деякі аспекти продажу державних активів | 2 |
|---|---|

ХРОНІКА

| | |
|---|---|
| На колегії Фонду державного майна України | 5 |
| Інформація про хід приватизації державного майна в Україні за перших 2 міс. 2004 р. | 9 |

СОЦІАЛЬНИЙ ПОРТРЕТ КЕРІВНИКА

| | |
|--|----|
| Михайло ШКІЛЬНЯК: «Керівниками не народжуються, ними стають» | 13 |
|--|----|

З ІСТОРІЇ ПРИВАТИЗАЦІЇ

| | |
|---|----|
| УСТЯНЧУК І. З. Ми були першими | 17 |
| Сторінки історії: 12 років приватизації на Харківщині | 20 |

ВИВЧАЄМО ПОПИТ НА ОБ'ЄКТИ ПРИВАТИЗАЦІЇ

Вінницька область

| | |
|--|----|
| Об'єкт незавершеного будівництва – Вінницький фольгопрокатний завод (Вінницька філія ДЗП «Укрколірпром») | 27 |
|--|----|

| | |
|---|----|
| Об'єкт незавершеного будівництва – крупозавод Гніванського хлібоприймального підприємства | 28 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| Відкрите акціонерне товариство «Вінницький оптико-механічний завод» | 29 |
|---|----|

ОЦІНКА МАЙНА

| | |
|---|----|
| ЯРЕМКО Ю. І., МАКУХА В. В. Можливості застосування методичного підходу – капіталізації рентного доходу від використання земельних ділянок | 30 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| ПОЛЯКОВ А. С., ПОЛЯКОВА О. А., БОГОМОЛОВ С. Д. Об'єкт оренди та орендна плата | 32 |
|---|----|

ІНФРАСТРУКТУРА ПРИВАТИЗАЦІЇ

| | |
|--|----|
| Перелік юридичних осіб, які уклали (або переуклали) в березні 2004 р. угоду з Фондом державного майна України про продаж майна, що перебуває у державній власності | 36 |
|--|----|

НОРМАТИВНА БАЗА

| | |
|--|----|
| Закон України від 3 лютого 2004 р. № 1414-IV «Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання концесійної діяльності» | 37 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Закон України від 3 лютого 2004 р. № 1415-IV «Про внесення змін до Закону України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» | 38 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Закон України від 17 лютого 2004 р. № 1496-IV «Про внесення змін до Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» | 38 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Закон України від 17 лютого 2004 р. № 1497-IV «Про внесення змін до Закону України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» | 39 |
|--|----|

| | |
|---|----|
| Закон України від 17 лютого 2004 р. № 1499-IV «Про внесення змін до Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» | 39 |
|---|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 28 січня 2004 р. № 130 «Про внесення змін та доповнень до Положення про порядок реструктуризації підприємств» | 40 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 31 січня 2004 р. № 167 «Про затвердження змін і доповнень до Положення про порядок продажу пакетів акцій відкритих акціонерних товариств за кошти на відкритих грошових регіональних аукціонах через Державну акціонерну компанію «Національна мережа аукціонних центрів» | 40 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Зміни і доповнення до Положення про порядок продажу пакетів акцій відкритих акціонерних товариств за кошти на відкритих грошових регіональних аукціонах через Державну акціонерну компанію «Національна мережа аукціонних центрів» | 41 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 10 лютого 2004 р. № 269 «Про втрату чинності наказом Фонду державного майна України від 28.04.2001 № 763» | 43 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 27 лютого 2004 р. № 375 «Про внесення змін до Положення про порядок видачі сертифікатів суб'єктів оціночної діяльності» | 44 |
|--|----|

| | |
|---|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 27 лютого 2004 р. № 376 «Про затвердження Порядку визначення відсоткового співвідношення державної частки та частки орендаря у ринковій вартості цілісного майнового комплексу, переданого в оренду» | 45 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| Порядок визначення відсоткового співвідношення державної частки та частки орендаря у ринковій вартості цілісного майнового комплексу, переданого в оренду | 45 |
|---|----|

| | |
|---|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 27 лютого 2004 р. № 377 «Щодо затвердження Порядку оцінки орендованого нерухомого майна, що містить невід'ємні поліпшення, здійснені за час його оренди, під час приватизації» | 47 |
|---|----|

| | |
|--|----|
| Порядок оцінки орендованого нерухомого майна, що містить невід'ємні поліпшення, здійснені за час його оренди, під час приватизації | 47 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 10 березня 2004 р. № 456 «Про внесення змін до Порядку реєстрації фізичних осіб (оцінювачів) у Державному реєстрі оцінювачів» | 50 |
|--|----|

| | |
|--|----|
| Наказ Фонду державного майна України від 15 березня 2004 р. № 479 «Про внесення змін до Положення про порядок укладання угоди про співробітництво з професійної підготовки оцінювачів» | 51 |
|--|----|

УРОКИ ПРАВА 54

У записник читача

| | |
|---|----|
| Перелік питань для перевірки знання законодавства України з урахуванням специфіки функціональних повноважень Фонду державного майна України та його структурних підрозділів кандидатами на заміщення вакантних посад у Фонді державного майна України | 57 |
|---|----|

НА ПРОХАННЯ ЧИТАЧІВ

| | |
|-----------------------------------|----|
| Міністерства та відомства України | 60 |
|-----------------------------------|----|

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОДАЖУ ДЕРЖАВНИХ АКТИВІВ

У засобах масової інформації неодноразово висвітлювалася робота Фонду державного майна України (ФДМУ), пов'язана з продажем великих підприємств. Вважаючи, що питання, які стосуються проблем малої приватизації та фондового ринку, не менш цікаві, редакція Бюлетеня звернулася до заступника Голови ФДМУ **Леоніда Федоровича КАЛЬНІЧЕНКА**, якому підпорядкований блок продажів, з проханням прокоментувати ситуацію, що склалась у цій сфері, і проблеми, пов'язані з проведенням аукціонів та конкурсів з продажу об'єктів соціальної сфери і незавершеного будівництва.



– *Об'єкти малої приватизації досить активно виставляються на продаж. Чи не зменшується на них попит, адже багато об'єктів виставляються по декілька разів, проте так і не знаходять покупця (особливо об'єкти групи Д)?*

– Як відомо, малу приватизацію як процес уже завершено, хоча ФДМУ продовжує продавати об'єкти групи А, об'єкти незавершеного будівництва (ОНБ) і об'єкти соціальної сфери. Останнім часом стали зростати обсяги продажів об'єктів соціальної сфери.

Якість об'єктів групи А знижується, їх значущість зменшується. Якщо раніше виставлялися на продаж діючі цілісні майнові комплекси (магазини, ресторани, торговельні об'єкти, підприємства служби побу-ту), то зараз в основному продаються будинки, приміщення і малі об'єкти (автомобілі, устаткування й інші засоби виробництва).

Згідно із законодавством орендар має право на викуп приміщень, якщо він здійснив поліпшення на суму не менш як 25 % їх балансової вартості. Природно, орендар ремонтує орендоване приміщення, одержує право на викуп і користується ним. Тому основним способом привати-

зації приміщень (об'єктів групи А) є приватизація через оренду, під час якої здійснюється експертна оцінка приміщень. При цьому оцінювач орієнтується на ціни на нерухомість, які вже склалися на ринку. Тому неправомірно вважати, що в разі викупу орендар придбаває приміщення дешевше.

ОНБ продати досить складно. У великих містах, таких як Київ, Харків, Дніпропетровськ, ці об'єкти ще користуються деяким попитом, а не завершені будівництвом житлові будинки, що споруджувалися відповідно до Чорнобильської будівельної програми, у сільській місцевості, по-перше, нікому не потрібні, а по-друге, вже практично не існують.

Останнім часом спостерігається будівельний бум, тому відчувається підвищення попиту на ОНБ, тим паче, що продаються вони за невисокою ціною.

Об'єкти соціальної сфери продаються в основному зі збереженням профілю діяльності. Під час продажу таких об'єктів ФДМУ погоджує умови продажу з місцевими адміністраціями. Перепрофілюються об'єкти тільки в тому випадку, коли вони вже кілька років не використовуються за призначенням і не

зможуть працювати, якщо збережуть первісний профіль діяльності.

Об'єкти соціальної сфери при приватизації залишалися на балансах акціонерних товариств (АТ), проте не передавалися їм у власність, тобто залишалися державними об'єктами. Однак якщо протягом п'яти років АТ утримувало об'єкти соціальної сфери, то воно має право викупити ці об'єкти зі збереженням їх профілю.

На жаль, об'єкти соціальної сфери таким чином приватизуються нечасто, оскільки більшість АТ не в змозі придбати й утримувати їх. Тому ці об'єкти здебільшого продають на аукціоні (при цьому зберігається профіль діяльності об'єктів) або за конкурсом.

Тільки для реалізації цих об'єктів збереглися некомерційні конкурси, відповідно до умов проведення яких подальше використання об'єктів більш важливе, ніж ціна на них.

Що стосується повторних продажів, то їх слід проводити: на кожний об'єкт є певний попит, але з якихось причин потенційний покупець поки що не виявляє до об'єкта інтересу. Тому якщо об'єкт виставляється по декілька разів на продаж, це не свідчить про повну відсутність попиту, а лише про те, що не сфор-

мувалася відповідна економічна ситуація. Якщо в населення з'явиться можливість користуватися цим об'єктом, прийде і покупець.

– Які проблеми виникають під час підготовки об'єктів до приватизації?

– Під час підготовки до приватизації об'єктів, до складу яких входять будівлі, споруди, приміщення, найбільшу проблему становить відсутність реєстрації прав власності держави на нерухоме майно. Здійснення такої реєстрації в процесі підготовки об'єкта до продажу призводить до значного подовження терміну підготовки.

В Україні внаслідок ринкових реформ усе більше утверджується інститут власності. Так, запроваджені або запроваджуються реєстри землі, нерухомості, корпоративних прав та ін. Проте, вдосконалюючи механізм регулювання відносин власності для всіх її форм, держава не додержує правил, які сама встановила. Так, державні органи, у сфері управління яких перебувають об'єкти нерухомості до приватизації, не займаються їх реєстрацією, не фіксують того факту, що майно – державне. Право власності на нерухомість, яка приватизується, реєструється за участю органів приватизації. Нерухомість, що залишається у сфері управління інших органів виконавчої влади, формально, тобто за законом, не має хазяїна, а отже, про її збереження ніхто не дбає.

– Продаж об'єктів яких груп здійснюється зараз найбільш успішно?

– Об'єкти групи А можна віднести до об'єктів, продаж яких є найбільш успішним (порівняно з об'єктами груп Д і Ж). Так, протягом 2003 р. приватизовано 998 об'єктів групи А державної власності, надходження від їх продажу становлять 126 877,9 тис. грн. Стосовно об'єктів груп Д (незавершеного будівництва) і Ж (переважно соціально-культурного призначення) ці дані становлять відповідно 397 об'єктів (23 166,8 тис. грн.) та 112 об'єктів (8 855,4 тис. грн.).

– У чинних нормативних документах з приватизації немає

чіткого визначення, які об'єкти належать до об'єктів соціально-культурного призначення, що утруднює вибір шляхів їх приватизації. Чи готують нормативні документи з цього питання?

– У пункті 5 чинної нині Державної програми приватизації на 2000 – 2002 роки міститься класифікація об'єктів приватизації, зокрема вказано, що зазначені об'єкти – це об'єкти групи Ж: незалежно від вартості об'єкти охорони здоров'я, освіти, культури, мистецтва та преси, фізичної культури і спорту, телебачення та радіомовлення, видавничої справи, об'єкти санаторно-курортних закладів, профілакторії, будинки і табори відпочинку (за винятком об'єктів санаторно-курортних закладів і будинків відпочинку, які перебувають на самостійних балансах), у тому числі об'єкти соціально-побутового призначення, що перебувають на балансах підприємств.

Таким чином, до групи Ж належать не тільки об'єкти соціально-культурного призначення. Порядок приватизації об'єктів групи Ж визначено вказаною програмою, Положенням про порядок приватизації об'єктів групи Ж, затвердженим наказом ФДМУ від 14.08.2000 № 1693, а також іншими законодавчо-нормативними документами. У проекті нової Державної програми приватизації подана більш чітка класифікація об'єктів приватизації.

– Як забезпечується передача об'єктів соціально-культурного призначення до сфери управління органів місцевого самоврядування і в комунальну власність під час приватизації цілісних майнових комплексів?

– Передача в комунальну власність об'єктів соціально-культурного призначення, що не увійшли до статутних фондів господарських товариств у процесі приватизації, регламентується Законом України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності».

Усього в країні передано в комунальну власність 1 702 об'єкти, зокрема в областях (регіонах):

Вінницькій 213

| | |
|----------------------------|-----|
| Волинській | 28 |
| Дніпропетровській | 74 |
| Донецькій | 185 |
| Житомирській | 2 |
| Закарпатській | 5 |
| Запорізькій | 113 |
| Івано-Франківській | 52 |
| Київській | 57 |
| Кіровоградській | 22 |
| Луганській | 70 |
| Львівській | 43 |
| Миколаївській | 24 |
| Одеській | 83 |
| Полтавській | 108 |
| Рівненській | 52 |
| Сумській | 132 |
| Тернопільській | 24 |
| Харківській | 116 |
| Херсонській | 52 |
| Хмельницькій | 8 |
| Черкаській | 142 |
| Чернівецькій | 38 |
| Чернігівській | 24 |
| м. Києві | 1 |
| м. Севастополі | 14 |
| Автономній Республіці Крим | 20 |

– Як впливають особливості економіки регіону на продаж об'єктів соціально-культурного призначення?

– В основному об'єкти соціально-культурного призначення, що користуються нині попитом, – це бази відпочинку, профілакторії. Особливості економіки регіону не впливають значною мірою на продаж об'єктів, визначає попит потреба населення в цих об'єктах.

У 2003 р. найбільшу кількість об'єктів соціально-культурного призначення приватизовано в Одеській (11 од.), Запорізькій, Львівській та Харківській (по 10 од.) областях; за обсягом отриманих коштів лідерами є Запорізька область (1 473,3 тис. грн.), Автономна Республіка Крим (1 351,5), Харківська (1 185,4) і Миколаївська (1 050,9 тис. грн.) області.

– У парламенті 10 лютого 2004 р. відбудеться День уряду, на якому розглянуто стан збереження об'єктів соціально-культурного призначення в процесі приватизації та цільового їх використання в післяприватизаційний період. Яких заходів вживає ФДМУ на виконання по-

станови Верховної Ради України, прийнятої за результатами розгляду цього питання?

– Зараз ФДМУ здійснює підготовку матеріалів для проведення 8 червня 2004 р. парламентських слухань на тему «Про збереження та цільове використання об'єктів соціально-культурного призначення в процесі зміни форми власності суб'єктів господарювання, що їх утримують». Під час проведення реорганізації (приватизації) підприємств забезпечується передача наявних у них об'єктів соціально-культурного призначення в комунальну власність згідно з нормами чинного законодавства.

– Чим пояснити скорочення кількості продажів на фондових біржах?

– Зараз спостерігаються зміни в підходах до приватизації, і це природно. По-перше, масова приватизація завершилася, основний кількісний пік приватизації минув, тому об'єктів, що підлягають приватизації, стало набагато менше, кількість пакетів акцій, які користуються попитом, значно скоротилася. По-друге, ФДМУ розпочав приватизацію великих об'єктів, тобто відбувається перехід від кількості до якості, до індивідуальної приватизації об'єктів. У результаті зменшився обсяг продажів на фондових біржах.

Крім того, вимога реалізації великих підприємств саме промислового інвестору визначає продаж за конкурсом, що, у свою чергу, також негативно впливає на торги на біржах.

Таким чином, продаж пакетів акцій на фондових біржах не є зараз пріоритетним способом приватизації державного майна. Так, у 2004 р. заплановано виставити на продаж на фондових біржах і в ПФТС лише 78 об'єктів загальною номінальною вартістю 93,34 млн грн. і забезпечити від їх продажу надходження до державного бюджету коштів у сумі 55,24 млн грн.

У Державній програмі приватизації на 2000 – 2002 роки, затвердженій Законом України від 18.05.2000 № 1723-III «Про Державну програму приватизації», стаття 57 заблокувала продаж багатьох па-

кетів акцій. Коли розробляли зазначену програму, передбачали, що в 2000 р. будуть реалізовані всі пакети акцій, які продавалися з 1995 до 1999 р. Якщо ці пакети не будуть продані, то вони мають бути запропоновані для викупу за ціною, що дорівнює половині номінальної вартості, акціонерам, які придбали акції відповідних АТ на пільгових умовах. Якщо акціонери відмовляться, то ці пакети мають бути анульовані, а статутний фонд АТ зменшений на відповідну суму. При цьому АТ повинно спочатку викупити пакет акцій за повну вартість, а потім загальні збори акціонерів мають прийняти рішення про зменшення статутного фонду АТ. Це не вигідно АТ, тому зазначені пакети акцій у 2000 р. не викупили. У подальшому ФДМУ не має права реалізовувати ці пакети акцій.

Слід зазначити, що в процесі торгів на фондових біржах була виявлена одна закономірність: акціонер прагне придбати контрольний пакет акцій. Тому після реалізації 60 – 75 % акцій товариства на пакет, що залишився, розміром 40 – 25 % покупеця знайти складно. Прийнято рішення не ділити пакети на декілька дрібних, а реалізувати їх відразу для досягнення 100 %-вого продажу акцій.

– Які об'єкти були найбільш вигідно продані на біржі?

– У 2003 р. – I кварталі 2004 р. кращими за коефіцієнтом перевищення номінальної вартості були угоди щодо продажу пакетів акцій таких підприємств: АТВТ «Марс» (коефіцієнт перевищення ринкової вартості акції над номінальною становить 547), ВАТ «Кривий Ріг цемент» (121), ВАТ «Укрнафта» (80,64), ВАТ «Могилів-Подільський завод газового устаткування та приладів» (36,28), ВАТ «Одесільмаш» (29), ВАТ «Суднобудівний завод «Залив» (28,76), ВАТ «Тельманівський кар'єр» (14,40), завод «Харківхолодмаш» (13,04), ВАТ «Спецлісмаш» (12), ВАТ «Точмаш» (11,28), ВАТ «Пресмаш» (11,04), ВАТ «Завод «Фрегат» (9,96), ВАТ «Київський авторемонтний завод 12» (8,47), ВАТ «Коломийський деревообробний завод» (6,92), ВАТ «Берточ» (6,68).

– Як уникнути скорочення

кількості продажів на фондових біржах?

По-перше, треба розвивати фондовий ринок. У нас практично не працює ні первинний, ні вторинний фондовий ринок. Пакетів акцій, що ФДМУ реалізує на біржах і в ПФТС, для формування первинного ринку не досить. На вторинному ринку здійснюється продаж тільки «блакитних фішок», причому відбувається в основному їх концентрація. Вільного обігу цінних паперів на фондовому ринку практично немає. Це глобальне питання, і не будемо його зараз обговорювати.

По-друге, треба прийняти нову Державну програму приватизації, яка дасть змогу вирішити проблеми, пов'язані з продажем на фондовому ринку.

По-третє, слід збільшити кількість і розміри пакетів акцій, які пропонуються до продажу, а також більше виставляти інвестиційно привабливих пакетів. До речі, у проекті Державної програми приватизації на 2004 – 2006 роки передбачено об'єкти групи В приватизувати переважно шляхом продажу на фондових біржах і в ПФТС. Конкурси слід проводити тільки в разі потреби і для продажу пакетів акцій розміром понад 50 % статутного фонду.

– Чи виправдав себе метод зниження ціни лота?

– Так, вважаю, що виправдав. У 2003 р. на аукціонах за методом зниження ціни лота продано 75 ОНБ, що становить 19% від загальної кількості приватизованих недобудов. На аукціонах за цим методом можуть реалізуватися тільки об'єкти, не продані на попередніх аукціонах.

З огляду на специфіку ОНБ (руйнування, втрата цінності з плином часу) економічно доцільною є їх негайна приватизація. Новий власник добуває об'єкти і введе їх в експлуатацію, що дасть можливість створити нові підприємства, а отже, забезпечити роботою сотні громадян. З цієї метою в проект нової Державної програми приватизації передбачено продаж недобудов на аукціонах без оголошення ціни.

Бесіду вів Михайло ФЕДОРЕЦЬ

НА КОЛЕГІЇ ФОНДУ ДЕРЖАВНОГО МАЙНА УКРАЇНИ

Чергове засідання колегії Фонду державного майна України (ФДМУ) відбулося 22 квітня 2004 р. На ньому були присутні радник Першого віцепрем'єр-міністра України В. І. Крюков, начальник Управління стратегії реформування відносин власності та регуляторної політики Департаменту економічної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України В. М. Струк, заступник Голови Федерації профспілок України Г. В. Осовий, член Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку В. П. Харицький, заступник директора ДАК «НМАЦ» Г. Ю. Угаров, заступник керівника Головного управління з питань економічної політики Адміністрації Президента України В. О. Мельник, радник Українського союзу промисловців і підприємців С. М. Іголкін, а також начальники регіональних відділень та керівники структурних підрозділів центрального апарату ФДМУ.

До порядку денного було включено такі питання:

1. Про результати діяльності органів приватизації з управління корпоративними правами держави у 2003 році та завдання із зазначеного напрямку, що випливають із Послання Президента України до Верховної Ради України та нової Програми діяльності Кабінету Міністрів України (доповідач – Є. М. ГРИГОРЕНКО, перший заступник Голови ФДМУ).

2. Про досвід Фонду майна Автономної Республіки Крим з приватизації об'єктів санаторно-курортного призначення та соціальної сфери (доповідач – Ю. В. ШИМІН, голова Фонду майна Автономної Республіки Крим).

3. Про контроль за дотриманням чинного законодавства у сфері управління державним майном, проведення перевірок щодо ефективності використання майна (доповідач – О. В. ПОЛЩУК, директор Контрольно-ревізійного департаменту).

Свою роботу колегія розпочала з розгляду результатів діяльності органів приватизації з управління корпоративними правами держави в 2003 р. Доповідач з цього питання Є. М. Григоренко зазначив, що ФДМУ і його регіональні відділення (РВ) здійснювали управління корпоративними правами держави у 1 427 відкритих та закритих акціонерних товариствах, 101 товаристві з обмеженою відповідальністю та 14 із 34 національних акціонерних компаній (НАК) і дер-

жавних холдингових компаній (ДХК), створених відповідно до спеціальних рішень Президента України та Уряду.

Із загальної кількості корпоративних прав держави в господарських товариствах (1 562 об'єкти) 363 об'єкти (23 % від загальної кількості) мають у статутному фонді державну частку понад 50 %, 632 (41 %) – від 25 до 50 %, 567 (36 %) – менш як 25 %.

РВ ФДМУ управляють корпоративними правами держави 1 128 господарських товариств (72 %), з них контрольний пакет акцій належить державі в 170 об'єктах, що становить 11 % від загальної кількості об'єктів.

На підставі генеральної угоди з ФДМУ 38 господарськими товариствами управляють міністерства і відомства, з них контрольний пакет акцій належить державі в 25 об'єктах.

Унаслідок послідовних заходів ФДМУ щодо оптимізації корпоративного портфеля за останні три роки кількість господарських товариств, що мають у статутному фонді державну частку, зменшилася на 23 %. Разом з тим дещо зросла кількість створених за участю ФДМУ закритих акціонерних товариств, державна частка у статутному фонді яких становить менш як 50 %, що потребує посилення уваги керівництва ФДМУ до процесів, які відбуваються в товариствах.

У структурі акціонерних і холдингових компаній 100 % державної власності у статутному фонді мають 28 компаній із 34 (83 %), 5 (14 %) мають державну частку від 50 % і більше і лише одна компанія має державну частку у статутному фонді 47,7 %.

У власність та управління акціонерних і холдингових компаній передано майнових прав держави вартістю понад 22 млрд грн., з них 13 млрд грн. становить вартість активів господарських товариств, які передані до статутних фондів, 9 млрд грн. – вартість державного майна, яке перебуває на балансі компаній та використовується ними.

Основна частина активів держави зосереджена в 34 НАК і ДХК, більшість з яких (62 % від загальної кількості, або 20 компаній, сукупний розмір статутного фонду яких становить близько 9,97 млрд грн.) перебувають під контролем Кабінету Міністрів України.

ФДМУ здійснює управління корпоративними правами держави 14 холдингів (38 % від їх кількості). Це дрібні та малопотужні об'єкти, су-

купний розмір статутного фонду яких становить близько 3 млрд грн.

Результати аналізу чинної структури корпоративних прав держави свідчать про таке.

Близько 80 % корпоративних прав держави є залишками пакетів акцій, недопроданих у процесі приватизації.

Більше третини портфеля корпоративних прав держави становлять підприємства-банкрути, причини банкрутства яких для більшості підприємств виходять за межі управління корпоративними правами. Законодавство з питань банкрутства не дає змоги ФДМУ брати активну участь у процесах відновлення платоспроможності цих об'єктів.

Більшість національних акціонерних і державних холдингових компаній створювалися з метою захисту державних активів від приватизації в умовах правового вакууму щодо створення таких об'єднань і не зовсім вписуються у схему корпоративного управління.

Підсумки роботи за 2003 р. свідчать, що фінансово-економічні показники підприємств, на діяльність яких держава має вирішальний вплив, поліпшилися навіть в умовах, коли корпоративні права держави були сформовані за залишковим принципом.

Порівняно з відповідним періодом минулого року сума заборгованості з виплати заробітної плати зменшилася на 11 %. У цілому по підприємствах з часткою держави у статутному фонді нараховано лише податків до державного бюджету на суму 6,2 млрд грн., що на 5 % більше, ніж у 2002 р. При цьому серед господарських товариств, пакети акцій яких закріплені в державній власності, 69 % збільшили розмір відрахувань до Державного бюджету України.

Найбільший обсяг відрахувань до бюджету в підприємств електроенергетичного комплексу та зв'язку: відповідно 3,2 та 1,7 млрд грн.

За минулий рік до Державного бюджету України надійшло дивідендів на державну частку в розмірі 219,7 млн грн. Невиконання завдання з надходження дивідендів на корпоративні права держави перш за все пов'язано з деструктивною позицією НАК «Нафтогаз України», яка мала обов'язки і можливість, але не перерахувала до бюджету дивіденди в сумі 102 млн грн.

У цілому 52 % підприємств, корпоративні права яких закріплені в державній власності, працювали ефективніше, ніж минулого року. Десять підприємств мали прибуток, що перевищив 1 млн грн.

Водночас ВАТ «Укртелеком» погіршило ре-

зультати роботи, його прибуток зменшився порівняно з відповідним періодом минулого року на 26 %.

Сума загального збитку зменшилася на 17 %.

Найбільш збитковими були підприємства сільського господарства (75 %), що значною мірою пов'язано з несприятливими погодними умовами.

Таким чином, незважаючи на незадовільну структуру корпоративного портфеля держави і той факт, що більшість кращих підприємств держави вже приватизовано, корпоративний сектор, який залишається під контролем держави, у 2003 році спрацював краще, ніж у попередні роки.

З галузевими міністерствами ФДМУ укладено 35 генеральних угод на здійснення функцій з управління корпоративними правами держави, з облдержадміністраціями – одну угоду, з іншими органами управління – дві.

Для здійснення безпосереднього представництва в органах управління господарських товариств до спостережних рад було залучено 1 286 осіб, у тому числі від Адміністрації Президента України – 6, Кабінету Міністрів України – 25, міністерств – 236, інших органів управління – 214 осіб.

У звітному періоді в господарських товариствах, які мають державну частку у статутному фонді більше ніж 50 %, працювали 303 наглядових ради, з них 264 (87 %) – на підприємствах, які знаходяться в управлінні ФДМУ, 32 (11 %) – в управлінні міністерств, 7 (2 %) – в управлінні облдержадміністрацій та інших органів.

З початку 2003 р. проведено 722 засідання наглядових рад господарських товариств, де розглянуто найважливіші питання господарської діяльності товариств.

З відповідальними представниками держави в органах управління господарських товариств укладено 166 договорів доручення. У звітному періоді поліпшилася дисципліна надання звітності цими особами до органів управління.

Наведені результати управління підтверджують необхідність глибокого реформування діючої системи корпоративного управління, яке вже розпочато ФДМУ.

Створено єдиний реєстр корпоративних прав держави, завершується робота щодо створення інших реєстрів об'єктів державної власності.

Кількість дрібних корпоративних прав держави лише за 2003 р. зменшилася майже на 20 %. Одночасно посилено увагу до тих, які залишили-

ся.

Активізується робота з підготовки кадрів, здатних мислити і управляти по-новому, принципово відстоювати інтереси держави. Зокрема, ФДМУ розробив нові програми навчання, відібрав на тендерній основі кращі навчальні центри, де пройдуть перепідготовку вже цього року більше ніж 600 працівників ФДМУ, міністерств і відомств. Відповідні положення та програми враховують специфічні напрями діяльності різних категорій фахівців, залучених до процесу управління, та стосуються осіб, які працюватимуть у наглядових радах. Надалі право здійснення функцій управління корпоративними правами держави дає кваліфікаційний сертифікат, який видається слухачам після складання ними кваліфікаційного іспиту. На сьогодні ФДМУ проведено сім семінарів, у яких взяли участь близько 200 осіб. За результатами іспиту сертифікати отримали майже 90 % слухачів.

Проводиться відповідна робота щодо вдосконалення чинного законодавства з питань корпоративного управління. У минулому році ФДМУ розроблено більш як 20 нормативних актів з цих питань, зокрема Зразкове положення про ревізійну комісію акціонерного товариства, у статутному фонді якого державна частка перевищує 50 відсотків, затверджене наказом ФДМУ від 17.12.2003 № 2297, Типовий договір доручення на виконання функцій з управління пакетом акцій, що належать державі, затверджений наказом ФДМУ від 13.01.2003 № 26, Положення про формування кадрового резерву голів правлінь акціонерних товариств, у статутному фонді яких державна частка перевищує 50 відсотків, затверджене наказом ФДМУ від 03.02.2004 № 210, Порядок проведення атестації керівників виконавчих органів акціонерних товариств, у тому числі державних холдингових компаній, у статутному фонді яких державна частка перевищує 50 відсотків, затверджений наказом ФДМУ від 23.03.2004 № 558, Порядок погодження (затвердження) ФДМУ річних фінансових планів господарських товариств, у статутному фонді яких державна частка перевищує 50 відсотків, затверджений наказом ФДМУ від 28.01.2004 № 131 та Порядок прийняття ФДМУ звітів про виконання річних фінансових планів господарськими товариствами, у статутному фонді яких державна частка перевищує 50 відсотків, затверджений наказом ФДМУ від 05.02.2004 № 230.

Особлива увага приділяється підготовці та проведенню зборів акціонерів за підсумками 2003

р. На цих зборах ФДМУ дає оцінку діяльності голів правлінь компаній, вносить істотні зміни до складу спостережних рад, ревізійних комісій.

Далі у своєму виступі доповідач визначив подальші завдання органів приватизації, що випливають із Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2003 році» та Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Послідовність. Ефективність. Відповідальність».

Щоб уникнути розбіжностей між проголошеними принципами державного корпоративного управління і реальною практикою, потрібно активізувати роботу органів приватизації з розроблення і проведення через Верховну Раду України нових законодавчих актів (Законів України «Про управління об'єктами державної власності», «Про холдингові компанії», «Про акціонерні товариства», «Про Фонд державного майна України», «Про Державну програму приватизації», відповідних змін до чинних законів).

З метою оптимізації корпоративного портфеля держави на законодавчому рівні потрібно прийняти рішення щодо проведення максимально швидкого продажу державних пакетів акцій, розмір яких не дає змоги державі здійснювати контроль за діяльністю акціонерних товариств, за ціною, яку пропонує ринок.

Слід забезпечити диференційований підхід до встановлення завдань з управління об'єктами державної власності враховуючи специфіку роботи підприємства, функції, які воно виконує, конкретні вимоги до нього суспільства. Контроль за фінансами та ефективністю управління має провадитися з урахуванням цих особливостей.

ФДМУ як акціонер має поліпшити моніторинг виконання підприємствами фінансових планів, більш глибоко аналізувати причини збитковості акціонерних товариств. За результатами такого аналізу за I півріччя 2004 р. доцільно розробити конкретні заходи щодо поліпшення їх фінансового стану, зокрема щодо легалізації прибутків. До виконання цих завдань потрібно максимально залучити управлінців – голів та членів наглядових рад на підставі повноважень, якими вони наділяються згідно з договором доручення.

Потрібно розробити методологічні підходи до складання фінансових планів підприємствами з різними можливостями щодо їх виконання. Частково ця робота розпочалася, проте вона потребує підтримки й участі в ній науковців, фінансових аналітиків, управлінців-професіоналів.

Нагальним є проведення нарад з керівниками підприємств, зокрема з питань посилення їх відповідальності за виконання фінансових планів. А виконання умов трудових контрактів з керівниками підприємств має перевірятися не один раз на рік, а регулярно, за результатами перевірки мають прийматися відповідні рішення.

Працівникам органів приватизації слід активніше впливати на нарахування дивідендів на державну частку враховуючи фінансовий стан, рівень доходів і витрат підприємства. Під час прийняття відповідних управлінських рішень щодо сплати акціонерними товариствами дивідендів на державну частку слід враховувати стратегічне фінансове планування роботи підприємства.

Разом з Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку ФДМУ повинен активно брати участь у заходах щодо запровадження в акціонерних товариствах з державною часткою національних принципів корпоративного управління, визначення рейтингу емітентів цінних паперів.

Органи приватизації разом з іншими органами виконавчої влади мають більш активно брати участь у реформуванні чинної системи корпоративного управління, створенні механізмів ефективного захисту прав та інтересів акціонерів, у тому числі дрібних.

ФДМУ має активно сприяти реалізації проголошеної Президентом і Урядом стратегії детінізації української економіки, створення умов для легальної господарської діяльності на підприємствах (підвищення ролі та дієвості наглядових рад, ревізійних комісій в акціонерних товариствах), що в кінцевому результаті має привести до поліпшення інвестиційного та соціального клімату в суспільстві.

Заслухавши доповідь Є. М. Григоренка, колегія зазначила, що у 2003 р. ФДМУ та його регіональними відділеннями проведено певну роботу щодо удосконалення принципів і механізмів управління корпоративними правами держави, зокрема:

розроблено і затверджено постановою Кабінету Міністрів України Основні концептуальні підходи до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави, які реалізуються органами приватизації на підставі детального плану ФДМУ, затвердженого на засіданні ФДМУ;

проведено поглиблений аналіз структури корпоративного портфеля держави, який дає змогу зробити висновок, що близько 80 % корпоратив-

них прав держави є залишком пакетів акцій, недопроданих у процесі приватизації;

створено реєстр корпоративних прав держави, завершується робота щодо створення механізму обліку інших об'єктів державної власності;

удосконалюється нормативно-правова база з питань управління корпоративними правами держави. За минулий рік підготовлено більше ніж 20 актів Уряду та ФДМУ з цих питань;

активізувалася робота з підготовки кадрів державних службовців, які представляють державу в органах управління господарських товариств. Згідно з новими поглибленими навчальними програмами підготовлено близько 200 фахівців органів виконавчої влади;

на принципово новій основі розпочато комплектування складу наглядових рад і ревізійних комісій акціонерних товариств із часткою держави;

підвищилися вимоги до керівників виконавчих органів господарських товариств, які не забезпечили виконання фінансових планів і умов укладених з ними контрактів. За минулий рік з ініціативи ФДМУ розірвано більш як 10 контрактів.

Ужиті органами приватизації заходи забезпечили поліпшення результатів роботи господарських товариств із часткою держави. Порівняно з відповідним періодом минулого року в 2003 році на 46 % зросла кількість господарських товариств, які збільшили чистий прибуток або зменшили збиток, майже на 52 % зменшилася прострочена кредиторська заборгованість та на 36 % – прострочена дебіторська заборгованість. Близько половини господарських товариств поліпшили дисципліну платежів до бюджету; зросли вартість чистих активів, власний та оборотний капітал господарських товариств.

На засіданні колегії було вирішено зобов'язати структурні підрозділи центрального апарату ФДМУ, його регіональні відділення та Фонд майна Автономної Республіки Крим забезпечити неухильне виконання завдань, передбачених Посланням Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2003 році» та нової Програми діяльності Кабінету Міністрів України «Послідовність. Ефективність. Відповідальність» у частині, що стосується кардинального поліпшення рівня управління корпоративними правами держави.

Докладно про засідання колегії – в газеті «Відомості приватизації» № 17 (305) від 6 травня н. р.